

*Юлія Костянтинівна Рудакова,
кандидат історичних наук
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського*

МЕТОДИКА АТРИБУЦІЇ ДЕФЕКТНИХ ВИДАНЬ, НАДРУКОВАНИХ ЛАТИНСЬКИМ ШРИФТОМ

Проаналізовано основні підходи та методи атрибуції дефектних примірників латиношрифтних видань, тобто можливі шляхи встановлення авторства та назви, вихідних відомостей примірників, які збереглися без титульних аркушів, початкових і кінцевих фрагментів тексту. Виділено складові видань, найбільш результативні при проведенні атрибуції: підзаголовки, підписи в присвятах і передмовях, колофони, верхні та нижні колонтитули, дозволи на друк тощо. Розглянуто приклади атрибуції за змістом творів.

Ключові слова: атрибуція стародруків, бібліографічний опис, автор, назва, вихідні відомості, електронні каталоги, цифрові ресурси, повнотекстова копія видання.

Наявність великої кількості дефектних примірників у бібліотеках-фондоутримувачах стародрукованих видань постійно актуалізує проблему атрибуції, тобто встановлення основних бібліографічних відомостей про видання – автора, назву, вихідні дані, пагінацію чи фоліацію тощо. Адже багато книг збереглося без титульних аркушів, початкових і кінцевих частин тексту, у вигляді фрагментів із середини книги, також уривків різних видань твору, зшитих в один книжковий блок, окремих аркушів, використаних як форзаці аркуші тощо. Тим часом загальноприйнятої методики атрибуції таких книг немає. Часом брак необхідних бібліографічних даних спричинений не дефектністю примірника, а відсутністю інформації в самому виданні. Найчастіше в таких випадках виникає потреба у встановленні авторства та вихідних даних, тобто місця друку, видавництва чи року видання. Метою даної публікації є визначення на основі досвіду практичної роботи можливих шляхів і методів атрибуції дефектних примірників стародрукованих видань, надрукованих переважно латинським шрифтом.

Усі відомості та компоненти, за якими можна атрибутувати дефектний примірник, містяться в ньому самому. Важливо їх віднайти, виокремити, визначити ступінь інформативності для встановлення основних бібліографічних даних, які потім необхідно звірити з доступними бібліографічними

показчиками та каталогами, насамперед національними, адже в них найповніше відображено друковану продукцію певної країни чи регіону. Так, для української бібліографії актуальним і незамінним у пошуку є каталог українських стародруків Я. Запасака, Я. Ісаевича «Пам'ятки книжкового мистецтва», виданий у 2-х книгах, 3-х томах у 1981–1984 рр. [1]. Зокрема, за цим каталогом можна атрибутувати дефектний примірник на основі даних про персоналії.

Сучасний стрімкий розвиток електронних технологій полегшує роботу бібліографа та часто змінює її принципи й методику. Доступ до електронних каталогів і цифрових ресурсів світових бібліотек допомагає якісніше виконувати бібліографічну роботу, а часом дає єдиний спосіб перевірити чи встановити необхідні бібліографічні дані, особливо коли виникає потреба в атрибуції дефектного примірника. З огляду на постійне збільшення наповненості баз даних бібліографічних описів, а також появу у вільному доступі все більшої кількості повнотекстових електронних копій стародруків, можливості атрибуції дефектних латиношрифтових видань весь час розширюються. Серед електронних ресурсів найбільш інформативними та зручними в користуванні є такі: зведена база світових електронних каталогів, створена на базі Технологічного інституту Карлсруе (електронна адреса: <https://kvk.bibliothek.kit.edu/>), зведений каталог фондів польських наукових бібліотек NUKAT (електронна адреса: <http://katalog.nukat.edu.pl/>), зведений пошуковий ресурс імен і міст CERL Thesaurus (електронна адреса: <https://thesaurus.cerl.org/>), ресурс оцифрованих видань books.google тощо.

Перед початком проведення атрибуції дефектного примірника бібліографу важливо впевнитися, що він має справу з окремим виданням або окремим томом видання. Часто стародруки зберігалися в конволютах, або зшитках, в які оправлялися різні видання чи різні томи/частини одного видання. Наступні, після першого, алігати, тобто складові конволюта, повинні мати самостійні титульні аркуші. У випадку, якщо в один блок опрацьовано різні томи/частини одного видання, атрибуція може звестися до перевірки елементів бібліографічного опису того тому/частини, який не має титульного аркуша. Якщо другий і наступні алігати в конвolutі є різними творами одного автора, варто перевірити перший дефектний алігат, чи не є він твором того ж автора. Тому, приступаючи до атрибуції, бібліограф повинен переглянути весь блок книжки, попутно встановивши в загальних рисах формулу пагінації чи фоліації примірника для проведення детальнішої звірки на наступному етапі роботи.

Ще одним важливим вступним етапом є вивчення дефектного примірника на наявність написів, які можуть містити необхідні бібліографіч-

ні відомості. Часто колишні власники дефектних примірників записували на форзацах або берегах першого аркуша книги повну чи скорочену назву твору, прізвище автора, місце, рік видання тощо. Ці дані, звичайно, вимагають перевірки, але часто дають достатню інформацію для встановлення основних бібліографічних даних книжки. Назву твору, рік також може містити верхня кришка чи корінець оправи у вигляді тиснення або напису на наліпці, але, як показує практика роботи зі стародруками, дуже часто такі написи містять надто недостатні чи взагалі неправильні дані, які лише ускладнюють атрибуцію дефектного примірника. Наприклад, власник книжки міг замовити напис на корінці з узагальненою, зрозумілою йому назвою твору, яка може дослівно не відповідати дійсній назві видання, а тому лише заплутає бібліографа. Витиснений на оправі рік може бути роком виготовлення оправи, а не друку книжки.

Необхідні дані для проведення атрибуції дефектного примірника можуть містити такі його складові: заголовок основного тексту, підзаголовок, підпис автора чи видавця наприкінці присвяти, передмови, іноді наприкінці тексту, колофон або інформація про вихідні дані на останній сторінці, верхній і нижній колонтитули, дозвіл на друк.

Часто основній частині тексту значного за обсягом стародрукованою видання передує назва твору з або без зазначення автора (для авторського твору). Наприклад, на с. 1 у одному з гданських видань 1647 р. міститься заголовок «*Ioannis Demetrii Sulikovii archiepiscopi leopoliensis Commentarius brevis Rerum Polonicarum a morte Sigismundi Augusti Poloniae Regis, anno MDLXXII mense Iulio Knisini mortui*», який дослівно повторює назву твору, вміщену на титульному аркуші. В цьому заголовку зазначено автора твору – львівського архієпископа Яна Димитрія Соліковського (Суліковського; Solikowski, Jan Dymitr; 1539–1603) та його назву (пагінація видання: [16], 231 с.; формат 4°). Передмову підписав гданський видавець Георг Фьорстер (Förster, Georg; 1615–1660). В іншому дефектному примірнику, який нам довелося атрибутувати, на с. 1 міститься заголовок «*Scholæ pietatis exercituum quotidianum*», перші два слова якого є початком назви твору «*Schola pietatis, seu Selectiores devotiones ad usum juventutis scholarum piarum*» А. К. Жеглицького (Żeglicki, Arnolf Kazimierz; 1697–1766), виданого у Варшаві в 1787 чи 1792 р. (пагінація: [22], 392, [6] с.; формат 12°, висота блоку примірника 12,4 см). За даними покажчика К. Естрайхера «*Bibliografia Polska*» [3, 35, s. 209; 3, 5, s. 321], цей твір наприкінці XVIII – на початку XIX ст. перевидавався понад десять разів, але за формулою пагінації пошук при атрибуції вдалося звузити до двох зазначених років. Остаточо встановити всі бібліографічні відомості примірника дала би можливість електронна копія, якої поки що, на жаль, немає на електронних ресурсах.

Якщо в дефектному примірнику немає значної кількості початкових аркушів, включно з першим підзаголовком, заголовки інших частин або творів видання також можуть дати можливість його атрибуувати, якщо інформацію про них внесено в електронні бази даних, за допомогою яких здійснюється пошук. Якщо ці твори видавалися також окремо, за їх допомогою в будь-якому випадку можна встановити автора. Саме за назвою третього твору «*Oratio ecclesiae exulantis ad Deum patrem*» нам вдалося атрибуувати видання 1549 р. – збірник трьох творів Філіпа Меланхтона (Melancthon, Philipp; 1497–1560) під загальною назвою «*Orationes aliquot patrum*» (фоліація: [16] арк.; формат 8°). Місце друку та видавців зазначено наприкінці твору в колофоні: *Norimbergæ apud Iohannem Montanum & Vlricum Neuber* (Нюрнберг: Й. Монтанус (або Й. Вом Берг) і У. Нойбер). Рік видання визначено за електронними каталогами та покажчиком німецької бібліографії (доступним у вигляді електронної бази) «*Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des XVI. Jahrhunderts*» (VD16) [4]: з такими вихідними даними за інші роки видання зі вказаною вище чи подібною назвою не виявлено. Електронна копія іншого примірника видання дозволила остаточно перевірити правильність атрибуції наявного дефектного палеотипа, від якого збереглася лише його друга половина.

Вихідні відомості видання, вміщені на останній сторінці, можуть бути самостійним джерелом інформації при атрибуції дефектного примірника, в якому не збереглися початкові аркуші. Відомості в колофоні можуть навіть бути ширшими, ніж зазначені на титульному аркуші (на якому їх взагалі може не бути), і містити додаткові дані про видавця, друкаря, місце друку книжки. В деяких виданнях дані про видавця подано на титульному аркуші, а про друкаря – в колофоні. При атрибуції такого видання пошук за друкарем може не дати результату, якщо в каталогах і базах даних, за якими здійснюється пошук, вміщено інформацію лише з титульного аркуша – про видавця.

Ще одним елементом видання, який часто є ефективним при атрибуції дефектних примірників, насамперед видань, які складаються з одного авторського твору, є верхній колонтитул. Це короткий текст, розташований над верхнім рядком основного тексту, котрий на кожній сторінці повторює скорочений варіант назви твору чи його відповідного розділу, допомагаючи читачеві легше орієнтуватися в тексті. Для бібліографа, який працює з дефектним примірником, найбільш сприятливим є той варіант, при якому в колонтитулі повторюється назва всього твору чи її початок. Оригінальна назва авторського твору дає значно більше шансів при пошуку на відміну від збірних назв типу «Проповіді», «Роздуми» тощо або уніфікованих назв літургійних книг, підручників і т. п. Якщо твір часто перевидавався, наступним

етапом атрибуції є встановлення вихідних відомостей. На цьому етапі визначальними чинниками стають пагінація чи фоліація, шрифти та характер друку, папір, елементи художнього оздоблення. Деякі твори ніколи не перевидавалися, що значно полегшує пошук. Прикладом є твір В. Л. Рвачовського (Rvačovský, Vavřinec Leandr; 1525–1591) «Massopust, Knijha o vvedenij w prawau a Bohu milau robožnost...», ілюстрований тематичними ксилографічними гравюрами та виданий у Празі в 1580 р. (фоліація: [16], ССХС, [12] арк.; формат 4°). Примірник, який зберігся без кількох початкових і кінцевих аркушів, було атрибутовано за допомогою електронних баз даних за підписами автора у присвяті та передмові до читача та за колонтитулами, які містять назви розділів, у кожному з яких повторюється слово *massopust*.

У XVIII ст. в Європі набула поширення практика використання нижнього колонтитулу для маркування складових частин багатотомного видання. На першому аркуші кожного зошита під нижнім рядком зліва вказувалися такі бібліографічні відомості (в різному порядку, зі скороченнями): прізвище автора, початок назви твору, номер тому, іноді рік видання. При потребі атрибуції такого видання головна складність полягає в необхідності правильно розшифрувати скорочення назви твору та прізвища його автора.

Ще однією інформативною складовою частиною видання при атрибуції дефектного примірника є дозвіл на друк і його різновиди (*approbatio*, *confirmatio*, *imprimatur*, *reimprimatur* тощо). Цей елемент не обов'язково, але дуже часто наявний у виданні. Його надавали представники духовної, а з XVI ст. – також і світської влади. Розміщували його як на початку видання перед чи після присвяті або передмови, індексів, так і наприкінці після всіх інших складових, таких, як зміст, перелік помилок тощо. Як правило, в дозволі на друк зазначається, на яке видання його надано, може бути вказаний і автор твору. Часто цей елемент містить також вказівку на місце та час надання, обов'язково містить прізвище та посаду особи, яка санкціонувала видання. Ці дані можуть бути відправною точкою при встановленні вихідних відомостей видання, адже досвід роботи зі стародруками показує, що цензурування та друк твору часто відбувалися в одній і тій самій місцевості та не були сильно розведені в часі. Хоча в бібліографії відомі й такі випадки, коли дані про дозвіл на друк і вихідні відомості видання були дуже далеко розведені між собою як територіально (в іншій країні), так і хронологічно (через декілька десятиліть). Якщо видання має декілька таких дозволів або повідомлень про передрук, найбільш актуальним при атрибуції є останній запис. Мова дозволу на друк може відрізнятися від мови видання. У такому випадку вказана в ньому назва потребує перекладу. Наприклад, у латиномовному *Approbatio*, вміщеному наприкінці видання твору М. де Роа (Roa, Martín de; 1561–1637) «*Czysciec albo stan*

dusz w czyscu zostajacych...», вказано, що його дано на книгу під назвою «Status animarum Purgatorii», перекладену з латинської на польську мову. Дозвіл на друк підписав львівський римо-католицький архієпископ Миколай Ігнатій Вижицький (1698–1757) у Львові 12 жовтня 1750 р. Зазначена в дозволі назва є відповідником частини назви книжки польською мовою «stan dusz w czyscu». На титульному аркуші вказано, що її було перекладено з іспанської на італійську, потім на латинську і нарешті на польську мову, видано в друкарні Львівського єзуїтського колегіуму в 1751 р. (пагінація: [?], 1–336, 327–378, [24] с.; формат 16°, висота блоку примірника 13,7 см). Оскільки в атрибутованому примірнику немає початкових аркушів до с. 3 основного тексту, а бібліографія не містить достатніх даних [1, 1777; 3, 26, s. 317], формула пагінації у першому рахунку залишається неповною.

Часто розглянуті вище складові видання не дають достатньої інформації для результативного пошуку бібліографічних відомостей про дефектний примірник або взагалі відсутні в ньому. В таких випадках основним джерелом відомостей для атрибуції дефектного примірника стає текст твору. Зміст твору, його жанр, зміст передмови, згадані в тексті особи, події чи дати, перевірені за каталогами та бібліографічними покажчиками, особливо тими, які містять якнайповніші дані про персоналії, художнє оформлення, пагінацію/фоліацію та сигнатури, можуть стати зачіпкою для розгадування ребуса. На жаль, такий пошук далеко не завжди дає бажаний результат. Наприклад, якщо необхідно атрибутувати збірник проповідей або теологічний трактат про сім таїнств і багато інших творів подібної надзвичайно поширеної у стародрукований період тематики, брак прізвища автора практично унеможливує результативний пошук. Вдала атрибуція таких видань може бути випадком. Варто зазначити, що ширшим є коло можливостей при атрибуції стародруків ранніх періодів – інкунабул, видань XVI ст., меншою мірою XVII ст., адже вони краще вивчені, описані в каталогах, відображені в електронних каталогах і базах даних, досить широко представлені на цифрових ресурсах, взагалі на сучасному етапі вони є пріоритетом при створенні електронних копій.

Атрибуція деяких типів видань має свою специфіку. Наприклад, Біблії. Адже її зміст та складові широковідомі та легко визначаються, але надзвичайно широка тиражованість Святого Письма та його окремих частин у всі періоди книгодрукування ускладнює пошук вихідних відомостей при атрибуції певного дефектного примірника. В такому випадку варто звертати увагу на такі додаткові ознаки, як мова видання, зокрема його одно- чи багатомовність, передмова укладача, перекладача чи видавця, шмуцтитули, формат видання, художнє оформлення, зокрема наявність гравюр тощо.

Наприклад, нам довелося атрибутувати примірник Нового Завіту грецькою мовою, який починається з Євангелія від Матвія на с. 5 і обривається на середині слова в Другому посланні св. апостола Павла до Тимофія на с. 734. На с. 592 (помилково, правильно: 529) міститься шмуцтитул, яким розпочинаються Послання апостола Павла. На шмуцтитулі зазначено рік M.DC. (1600). За каталогами та бібліографічними покажчиками [наприклад: 2, В 1678; 4, ZV 1888] єдиним варіантом за цей рік з підходящою кількістю сторінок і сигнатурною формулою є франкфуртське видання, описане в більшості бібліографічних джерел за його латиномовною назвою «*Novum Testamentum. Ut ex Bibliotheca Regia ann. 1546. per Robertum Stephanum excusum fuit*» (пагінація: 892, [4] с.; формат 16°, висота блоку примірника 12,2 см). Видання має двомовний титул, передмову та примітку про помилки латинською мовою, основний текст грецькою мовою.

Ще один приклад Біблії – це двомовне латино-польське видання, поділене на два томи, з яких ми маємо лише другий. Він вміщує книги пророків зі Старого Завіту (з окремою пагінацією) та Новий Завіт (з окремою пагінацією). Текст надруковано в дві шпальти паралельно двома мовами, причому на непарних сторінках першою йде польськомовна, на парних – латиномовна. Попередні книги Старого Завіту склали перший том, у ньому ж міститься загальний титул видання. В покажчику польської бібліографії К. Естрайхера вміщено лише один запис про двомовне видання Біблії – з назвою латинською мовою: «*Biblia sacra latino-polonica vulgatae editionis*», видане у Вроцлаві в 1771 р. (пагінація 1-го тому: [36], 1386, [4] с., пагінація 2-го тому: 558, 524, [4] с.; формат 4°) [3, 13, 13]. Пагінація атрибованого примірника повністю співпадає з даними покажчика. Інформацію про те, що другий том також повинен починатися з титульного аркуша, віднайти не вдалося. Напевно, другий титул не був передбачений, оскільки поділ цього видання на томи очевидно був здійснений лише для зручності користування з огляду на його великий обсяг, і окреме існування другого тому не передбачалося. І хоча наш примірник виявився повним, відсутність титульного аркуша зумовила потребу в його атрибуції.

Багато видань невеликого обсягу не мають таких складових як передмови з підписом автора, додаткові підзаголовки, колонтитули тощо. Яскравим прикладом є панегіричні видання – прозові та віршовані привітання, промови, проповіді при святковій або сумній подіях тощо, які не були великої популярності в XVII–XVIII ст. Для таких видань основним визначником при проведенні атрибуції можуть бути персоналії, яким присвячено твори чи які в них згадуються. Результативний пошук за персоналіями можливий при наявності повних даних про осіб, згаданих у виданні, в каталогах і бібліографічних довідниках. Як зазначалося вище, каталог

українських стародруків Я. Запаса, Я. Ісаєвича [1] є досить ефективним при такому пошуку для видань, надрукованих на території сучасної України, адже його укладачі додали до бібліографічних описів видань також дані про жанр творів, осіб, яким їх присвячено, інформацію про художнє оздоблення з іменами граверів, якщо вони відомі. Каталог доповнює науково-довідковий апарат, у складі якого, зокрема, – покажчики тематичний, граверів та іменний. При проведенні пошуку за персоналіями варто встановити роки життя осіб, дату події, якій присвячено видання, найпізнішу дату, згадану в тексті, чи подібні хронологічні визначники, за допомогою яких можна звузити коло пошуку при встановленні часу виходу видання з друку. Для панегіричного твору дата події, якій його присвячено, найчастіше є роком друку чи максимально наближена до нього, адже інакше такий твір втратив би свою актуальність, якщо був би виданий значно пізніше – через кілька років.

З розвитком електронних технологій з'являються нові, раніше не використовувані формальні способи пошуку. Один із них – за випадковими фразами з тексту твору, здубльованими в пошуковій системі. Цей метод, наприклад, є доволі результативним для оцифрованих видань, розміщених на ресурсі books.google. Система веде пошук за заданими словами та пропонує низку результатів, за посередництвом яких можна перейти безпосередньо до електронної копії видання та звірити її з атрибутованим дефектним примірником. У такий спосіб можна встановити якщо не видання, то принаймні автора та назву твору, за якими можна проводити подальший пошук.

Часом значимо при встановленні бібліографічних даних дефектного примірника стає додаткова інформація, вміщена у виданні, але безпосередньо не пов'язана з текстом твору. Так, у XVIII ст. до видань почали додавати інформацію про інші видання, які готуються до друку у відповідному видавництві чи друкарні. Очевидно, що рік друку атрибутованого дефектного примірника не може бути пізнішим за роки друку таких анонсованих видань. Саме на підставі такої інформації нам вдалося атрибутувати збірник найбільш відомих проповідей Ж. Б. Масійона (Massillon, Jean Baptiste; 1663–1742) «Petit cahême», виданий у Парижі в 1802 р. (пагінація: [8], 325, [3] с.; формат 18°, висота блоку примірника 14,4 см). Дефектний примірник починається зі с. 3. Перед кожною проповіддю вміщено підзаголовки, повторені в колонтитулах, які при пошуку результату не дали. Заголовки починаються зі слова *sermon* («слово»), яке також не є результативним при пошуку, оскільки не використане в назві видання. Остання сторінка тексту (с. 325) містить вказівку на друкаря «De l'imprimerie de Crapelet», однак друкарів із таким прізвиськом було декілька. На остан-

ньому аркуші подано перелік із чотирьох позицій видань, які в той час готувалися до друку. Три з них вийшли в 1802 р., четверте – кількома роками пізніше. Переглядаючи дані електронних каталогів за 1802 р. на прізвище видавця/друкаря Crapelet, ми звернули увагу на видання проповідей Ж. Б. Масійона, яке при звірці пагінації, сигнатурної формули, а згодом електронної копії виявилось потрібним нам виданням. Його було видано в друкарні Шарля Крапле (Crapelet, Charles; 1762–1809), а на титульному аркуші зазначено лише прізвище видавця А. О. Ренуара (Renouard, Antoine Augustin; 1765–1853). У більшості електронних каталогів, за якими здійснювався пошук, дані про друкаря не внесено, що і спричинило додаткові труднощі при атрибуції.

На сучасному етапі все більшого поширення набуває такий елемент бібліографічного опису видання, як фінгерпринт – ідентифікатор стародруків, що являє собою групу знаків, узятих із визначених правилами сторінок тексту видання. Він може стати дієвим і швидким способом атрибуції дефектного примірника, в якому втрачено титульний аркуш і наявні наступні аркуші, з яких він формується, якщо в електронних каталогах, за якими ведеться пошук, цей елемент опису видання вказано. Однак для атрибуції примірника, в якому не збереглася значна кількість початкових аркушів, фінгерпринт використати неможливо, адже немає тих сторінок, з якого його необхідно формувати.

Ми розглянули основні підходи та методи атрибуції дефектних примірників латиношрифтних видань, хоча не охопили всі типи видань, які доводиться атрибутувати, тобто встановлювати авторство та назву видань, їх вихідні відомості з метою складення повного бібліографічного опису відповідного примірника з подальшим внесенням його до карткового та електронного каталогів. Як найбільш результативні для проведення атрибуції ми виокремили такі складові частини видань, як підзаголовки, підписи в присвятах і передмовах, колофони, верхні та нижні колонтитули, дозволи на друк тощо. Також ми описали випадки, коли виникає необхідність звертатися безпосередньо до змісту твору. В статті не приділено спеціальної уваги способам атрибуції дефектних примірників за друкарським матеріалом – шрифтами та елементами художнього оздоблення, однак слід зазначити, що він найбільше спрацьовує в тих випадках, коли бібліограф досліджує продукцію певних друкарень, накопичуючи фактичний матеріал про друкарські елементи, які в них використовувалися. З огляду на надзвичайну жанрову та тематичну різноманітність латиношрифтних видань, велику варіативність способів їх художнього оздоблення, – універсальних схем їх атрибуції немає. Певні підходи та методи атрибуції дефектних примірників бібліограф напрацьовує з досвідом роботи з відповідними виданнями.

Список використаних джерел

1. Запаско Я. П., Ісаєвич Я. Д. Пам'ятки книжкового мистецтва : каталог стародруків, виданих на Україні : у 2-х кн., 3-х ч. – Львів : Вища школа, 1981–1984.
2. Adams H. M. *Catalogue of books printed on the continent of Europe, 1501–1600 in Cambridge libraries* / comp. by H. M. Adams. – Cambridge : University press, 1967. – Vols. 1–2.
3. Estreicher K. *Bibliografia Polska*. – Kraków, 1882–2007. – Т. 8–35 (у посиланнях друга цифра – номер тому).
4. *Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des XVI. Jahrhunderts* : VD 16 / hrsg. von der Bayerischen Staatsbibliothek in München in Verbindung mit der Herzog-August-Bibliothek in Wolfenbüttel ; [Red. Irmgard Bezzel]. – Stuttgart : Hiersemann, 1983–2000. – Bd. 1–25.

References

1. Zapasko, Ya. P., Isaievych, Ya. D. (1981–1984). *Pamiatky knyzhkovoho mystetsva: kataloh starodrukiv, vydanykh na Ukraini* [Monuments of book art: catalog of old-printed books published in Ukraine] (in 2 books, 3 parts). Lviv: Vyscha shkola. [In Ukrainian].
2. Adams, H. M. (1967). *Catalogue of books printed on the continent of Europe, 1501–1600 in Cambridge libraries* (Vols. 1–2). Cambridge: University press. [In English].
3. Estreicher, K. (1882–2007). *Bibliografia Polska* (T. 8–35). Kraków. [In Polish].
4. Bezzel, I. (Red.). (1983–2000). *Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des XVI. Jahrhunderts: VD 16* (Bd. 1–25). Stuttgart: Hiersemann. [In German].

Rudakova Yuliia Kostiantynivna

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

Methods of attribution of defective copies printed with Roman type.

All information and elements, which help in attribution of a defective copy, are contained in the copy. Information needed for attribution of a defective copy may be contained in such components of an edition: title of main text, other subtitles, by-line of the author or editor at dedication or preface, colophon or information on publisher's imprint at the last page, page header and footer, censor permission and its different forms etc. Frequently these components fail to give enough information for efficient search of bibliographic data or sometimes they are just absent. In such cases the main source of information needed for attribution is the text of the book: its content, genre, persons or events that are mentioned and so on.

An attempt of attribution of a defective copy printed with Roman letters may give no result. Due to substantial diversity of genres and themes of old-printed editions printed with Roman letters, usage of great amount of sources for its artistic decoration, there are no unified scheme for attribution of such editions. The experience of work with them enables to build up relevant approaches and methods of attribution.

Key words: attribution of old-printed editions, bibliographic description, author, title, publisher's imprint, electronic catalogues, digital resources, full text copy of edition.

Рудакова Юлия Константиновна

Национальная библиотека Украины им. В. И. Вернадского

Методика атрибуции дефектных изданий, напечатанных латинским шрифтом.

Все сведения и компоненты, по которым можно атрибутировать дефектный экземпляр, в нем и содержатся. Необходимые данные для проведения атрибуции дефектного экземпляра могут содержать такие компоненты издания: заголовок основного текста, другие подзаголовки, подпись автора или издателя под посвящением или предисловием, колофон или информация о выходных данных на последней странице, верхний и нижний колонтитулы, цензурное разрешение и его разновидности и т. п. Часто эти составляющие не дают достаточной информации для результативного поиска библиографических данных о дефектном экземпляре или вообще отсутствуют. В таких случаях основным источником сведений для атрибуции становится текст произведения: содержание, жанр, упомянутые лица, события, даты и т. п.

Попытка атрибуции дефектного экземпляра, напечатанного латинским шрифтом, может быть безрезультатной. Ввиду чрезвычайного жанрового и тематического разнообразия старопечатных латиношрифтных изданий, использования большого количества изобразительного материала для их художественного оформления универсальной схемы атрибуции таких изданий не существует. Соответствующие подходы и методы нарабатываются в процессе накопления опыта работы с такими изданиями.

Ключевые слова: атрибуция старопечатных изданий, библиографическое описание, автор, название, выходные сведения, электронные каталоги, цифровые ресурсы, полнотекстовая копия издания.